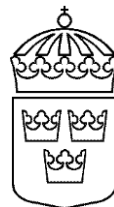

Konstitutionsutskottets betänkande 1998/99:KU4

Tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens tillämpningsområden – barnpornografifrågan m.m. (vilande grundlagsförslag och följdlagstiftning)

1998/99
KU4

Sammanfattning

I betänkandet anmäls för slutligt beslut de vilande förslagen om ändring i regeringsformen, tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen. Förslagen innebär bl.a. att tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen inte skall vara tillämpliga på skildringar av barn i pornografisk bild. Regler om barnpornografi kommer i fortsättningen att finnas uteslutande i vanlig lag. Förslagen innebär också att benämningen *tekniska upptagningar* införs som ett samlingsbegrepp för upptagningar som innehåller text, bild eller ljud och som kan läsas, avlyssnas eller på annat sätt uppfattas endast med tekniskt hjälpmedel.

Vidare behandlas förslag till ändringar i bl.a. brottsbalken, sekretesslagen och lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden samt ett antal motioner.

Utskottet tillstyrker att riksdagen slutligt antar grundlagsförslagen. När det gäller följdändringar föreslår utskottet, med bifall till några motioner, att ett försvarlighetsrekvisit införs i 16 kap. 10 a § brottsbalken. I övrigt föreslår utskottet att riksdagen, med vissa lagtekniska ändringar, antar förslagen till följdändringar.

Till betänkandet har fogats en reservation samt två särskilda yttranden.

Vilande grundlagsförslag

Riksdagen beslutade den 13 maj 1998 (bet. 1997/98:KU19, rskr. 1997/98:214) att som vilande anta de i proposition 1997/98:43 framlagda förslagen till ändringar i regeringsformen, tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen (bilaga 1).

Förslag till följdlagstiftning

Propositionen

I proposition 1997/98:43 föreslås att riksdagen antar de i propositionen framlagda förslagen till

4. lag om ändring i brottsbalken,
5. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100),

6. lag om ändring i lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden,
 7. lag om ändring i lagen (1993:1392) om pliktexemplar av dokument,
 8. lag om ändring i lagen (1994:1478) om förverkande av barnpornografi,
 9. lag om ändring i lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen samt
 10. lag om förbud mot införsel och utförsel av barnpornografi.
- Lagförslagen återfinns i bilaga 1.

Motionerna

1997/98:K18 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

7. att riksdagen avslår regeringens förslag till ändring i 16 kap. 10 a § sista stycket brottsbalken angående undantagsregeln i enlighet med vad som anförts i motionen.

1997/98:K19 av Alf Svensson m.fl. (kd) vari yrkas

4. att riksdagen med avslag på regeringens förslag beslutar att 16 kap. 10 a § brottsbalken skall ha följande lydelse: Den som 1. skildrar barn i pornografisk bild, 2. sprider, överlåter, upplåter, förevisar eller på annat sätt gör en sådan bild av barn tillgänglig för någon annan, 3. förvärvar eller bjuder ut en sådan bild av barn, 4. förmedlar kontakter mellan köpare och säljare av sådana bilder av barn eller vidtar någon annan liknande åtgärd som syftar till att främja handel med sådana bilder, eller 5. innehar en sådan bild av barn av verklighetstrogen karaktär döms för barnpornografibrott till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader. Förbuden mot skildring gäller inte den som tecknar, målar eller på något annat liknande sätt framställer en sådan bild som avses i första stycket, om bilden inte är avsedd att spridas, överlåtas, upplåtas, förevisas eller på annat sätt göras tillgänglig för andra och om bilden inte är av verklighetstrogen karaktär. Den som i yrkesmässig verksamhet eller annars i förvärvssyfte av oaksamhet sprider en sådan bild som avses i första stycket, döms som sägs där. Är ett brott som avses i första stycket att anse som grovt skall dömas för grovt barnpornografibrott till fängelse lägst sex månader och högst fyra år. Vid bedömning av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om det har begåtts yrkesmässigt eller i vinstsyfte, utgjort ett led i brottslig verksamhet som utövats systematiskt eller i större omfattning, avsett en särskilt stor mängd bilder eller avsett bilder där barn utsätts för särskilt hänsynslös behandling. Om en gärning som avses i första eller andra stycket med hänsyn till omständigheterna är försvarlig skall den inte medföra ansvar. Med barn avses en person vars pubertetsutveckling inte är fullbordad eller som, när det framgår av bilden och omständigheterna kring den, är under 18 år.

1997/98:K20 av Johan Lönnroth m.fl. (v) vari yrkas att riksdagen beslutar anta regeringens förslag till lag om ändring i brottsbalken med den ändrade lydelse i 16 kap. 10 a § som anförts i motionen.

1997/98:K21 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) vari yrkas

2. att riksdagen beslutar om en sådan ändring i enlighet med vad i motionen anförts av det s.k. försvarlighetsrekvisitet i den av regeringen föreslagna lydelsen av 16 kap. 10 a § brottsbalken.

1997/98:K22 av Bo Könberg m.fl. (fp) vari yrkas

4. att riksdagen avslår regeringens förslag till ändring i 16 kap. 10 a § sista stycket BrB angående undantagsregeln.

Utskottet

De vilande grundlagsförslagen

De vilande förslagen till ändringar i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen innebär bl.a. att dessa inte skall vara tillämpliga på skildring av barn i pornografisk bild. Förslagen möjliggör en utvidgning av det straffbara området när det gäller befattning med barnpornografi. I princip all befattning med barnpornografiska bilder, även innehav, skall vara kriminaliserad. Regler om barnpornografi kommer i fortsättningen att finnas uteslutande i vanlig lag.

Det vilande förslaget till lag om ändring i yttrandefrihetsgrundlagen innebär också att benämningen *tekniska upptagningar* skall föras in i yttrandefrihetsgrundlagen som ett samlingsbegrepp för upptagningar som innehåller text, bild eller ljud och som kan läsas, avlyssnas eller på annat sätt uppfattas endast med tekniskt hjälpmedel. Riksdagen har med anledning av detta som vilande också antagit förslag till ändring i regeringsformen.

Yttrandefrihetsgrundlagen skall även i fortsättningen vara tillämplig på sådana upptagningar som sprids till allmänheten genom att de spelas upp, säljs eller tillhandahålls på annat sätt. Förslaget till ändring i yttrandefrihetsgrundlagen kommer emellertid också att innebära att frågan om grundlagens tillämplighet i det enskilda fallet skall prövas på grundval av vad som kan antas om spridningen, den s.k. presumtionsregeln.

Det vilande förslaget till ändringar i yttrandefrihetsgrundlagen innebär också att Justitiekanslern ges möjlighet att i enskilda fall delegera sina åklagaruppgifter till allmän åklagare när det gäller yttrandefrihetsmål om ansvar eller konfiskering på grund av olaga våldsskildring eller hets mot folkgrupp i tekniska upptagningar.

De vilande förslagen till ändring i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen innebär också att dessa grundlagar förtydligas så att det framgår att de är tillämpliga om en skrift eller en teknisk upptagning har getts ut eller spritts till allmänheten i *Sverige*. Därmed klargörs att vanlig lag skall vara tillämplig om skriften eller upptagningen visserligen framställs i Sverige men ges ut eller sprids endast utomlands.

Ändringarna i regeringsformen, tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen föreslås träda i kraft den 1 januari 1999.

Genom detta betänkande anmäls de vilande förslagen till lag om ändring i regeringsformen, lag om ändring i tryckfrihetsförordningen och lag om ändring i yttrandefrihetsgrundlagen till kammaren för slutligt beslut. Med hänvisning till vad utskottet anförde vid ärendets första behandling tillstyrker utskottet att riksdagen slutligt antar förslagen.

Följdlagstiftning

Lag om ändring i brottsbalken

Propositionen

Brottsbalkens bestämmelser om barnpornografibrott – 16 kap. 10 a § – utvidgas enligt propositionen till att omfatta i princip all befattning med barnpornografi, även innehav. All framställning kriminaliseras, oavsett syfte. Ett undantag görs dock för hantverksmässig framställning utan spridningssyfte. Det gällande förbudet mot spridning kompletteras med förbud mot överlåtelse, upplåtelse eller förevisande av barnpornografi. Vidare straffbeläggs enligt regeringens förslag bl.a. förvärv, saluförande och kontaktförmedling mellan köpare och säljare. Innehavsförbudet avser samma sorts bilder som är förbjudna att framställa, sprida, överlåta m.m. Någon begränsning till bilder av verklighetstrogen karaktär görs inte.

I straffstadgandet om barnpornografibrott införs enligt regeringens förslag en regel som innebär att en gärning inte skall utgöra brott om särskilda omständigheter gör att gärningen måste anses uppenbart befogad.

Motionerna

I motion 1997/98:K18 av Carl Bildt m.fl. (m) hemställs att riksdagen avslår regeringens förslag till ändring i 16 kap. 10 a § sista stycket brottsbalken angående undantagsregeln i enlighet med vad som anförts i motionen (yrkande 7). Motionärerna anser i likhet med bl.a. Barnpornografiutredningen att *försvarlighetsrekvisitet* skall vara kvar i brottsbalkens straffstadgande om barnpornografibrott, vilket innebär att ansvar inte skall ådömas om gärningen med hänsyn till omständigheterna var försvarlig. Villkoren för nyhetsförmedling och opinionsbildning påverkas inte med motionärernas förslag, vilket innebär att massmedier som skildrar barnpornografi i nyhetsförmedling till allmänheten undgår straffansvar för spridningen om den vid prövning i efterhand visade sig vara försvarlig.

I motion 1997/98:K19 av Alf Svensson m.fl. (kd) anför motionärerna bl.a. följande till stöd för yrkande 4 (se s. 2). Regeringen går enligt motionärerna emot en betydande remissopinion som pekar på behovet av ett försvarlighetsrekvisit. En innehavskriminalisering av verklighetstrogen skildring av barn i pornografisk bild som inte innehåller ett tydligt försvarlighetsrekvisit skulle kunna allvarligt hämma den typen av granskande journalistik och även seriös forskning på området.

I motion 1997/98:K20 av Johan Lönnroth m.fl. (v) hemställs att riksdagen beslutar anta regeringens förslag till lag om ändring i brottsbalken med den ändrade lydelse i 16 kap. 10 a § brottsbalken som anförts i motionen. Undantag från det annars straffbara området borde enligt motionärerna gälla "gärningar som med hänsyn till omständigheterna är försvarliga". Detta undantag skall omfatta t.ex. journalister, forskare och andra som innehar barnpornografi i syfte att rapportera eller avslöja sådana företeelser. Riksdagen bör besluta att 16 kap. 10 a § sista meningen brottsbalken ges följande lydelse: *Även i andra fall skall en gärning inte utgöra brott om den med hänsyn till omständigheterna är försvarlig.*

I motion 1997/98:K21 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) begärs att riksdagen beslutar om en sådan ändring i enlighet med vad i motionen anförts om det s.k. försvarlighetsrekvisitet i den av regeringen föreslagna lydelsen av 16 kap. 10 a § brottsbalken (yrkande 2). Befattning med barnpornografi kan vara försvarlig om den sker i syfte att väcka opinion mot barnpornografi. Enligt motionärerna är det angeläget att det inte enbart är myndigheter som utgör aktörer i kampen mot sexuella övergrepp på barn. Nyhetsförmedlingen, forskningen och opinionsbildningen får inte hämmas i alltför hög grad av ett innehavsförbud.

I motion 1997/98:K22 av Bo Könberg m.fl. (fp) hemställs att riksdagen avslår regeringens förslag till ändring i 16 kap. 10 a § sista stycket BrB angående undantagsregeln (yrkande 4). Bland de mest oroande inslagen i propositionen finns den kraftiga försvagningen av det s.k. försvarlighetsrekvisitet. Med detta kommer även seriöst arbete mot barnpornografi att försvåras eller till och med kunna straffas.

Utskottet

Utskottet gjorde i betänkandet följande bedömning när det gäller det s.k. försvarlighetsrekvisitet.

Regeringen föreslår en regel som innebär att *en gärning inte skall utgöra brott om särskilda omständigheter gör att gärningen måste anses uppenbart befogad.*

Regeringen anser att en kriminalisering av barnpornografi måste få genomslag även på de seriösa områdena. Principiella skäl talar enligt regeringen för att utrymmet för andra att ta befattning med barnpornografiskt material än dem som i sin myndighetsutövning har att göra det i fortsättningen bör vara betydligt mindre än i dag.

Utskottet delar regeringens bedömning att det finns ett behov av ett visst begränsat straffritt område. Enligt utskottet har olika myndigheter, och då särskilt polis- och åklagarväsendet, en mycket viktig uppgift när det gäller att agera mot barnpornografi. Enligt utskottet är det också angeläget att det inte enbart är myndigheterna som utgör aktörer i kampen mot sexuella övergrepp på barn. Erfarenheterna från bl.a. pedofilhärverna i Belgien talar entydigt för att det är farligt att avsvära sig möjligheten för opinionsbildning och publicitet kring allvarliga samhällsproblem. Massmedierna har en viktig funktion, inte sällan har just s.k. grävande journalistik och efterforskningar verksamt bidragit till att olika brottsbärver kunnat nystas upp. Även seriöst arbetande organisationer som arbetar med opinionsbildning mot sexuell exploatering av barn har en viktig funktion i sammanhanget. Enligt utskottet får inte seriös

nyhetsförmedling, forskning och opinionsbildning hämmas i alltför hög grad av ett innehavsförbud av barnpornografi. Även en betydande remissopinion har pekat på behovet av ett straffritt område. Utskottet anser emellertid att en straffrihetsregel bör ges en annan lagteknisk utformning än den regeringen föreslår.

Utskottet anser att ansvar inte skall ådömas om *en gärning med hänsyn till omständigheterna är försvarlig*. Det är *syftet* med befattningen med barnpornografi som skall vara bestämmande för om innehavet skall anses försvarligt, inte att det är fråga om en speciell yrkesgrupp i sig. Detta förbättrar, enligt utskottet, möjligheterna att avslöja och bekämpa barnpornografi, men ställer samtidigt kravet att var och en som i t.ex. forsknings- eller opinionsbildande syfte befattar sig med barnpornografiska bilder måste ställa sig frågan huruvida innehavet verkligen är nödvändigt. Enligt utskottet bör 16 kap. 10 a § femte stycket sista meningen i regeringens förslag i stället få följande lydelse. Även *i andra fall skall en gärning inte utgöra brott, om gärningen med hänsyn till omständigheterna är försvarlig*.

Enligt utskottet bör 16 kap. 10 a § förslaget till lag om ändring i brottsbalken vid riksdagens kommande behandling, med bifall till motionerna K18 yrkande 7, K20, K21 yrkande 2 och K22 yrkande 4 samt med anledning av motion K19 yrkande 4, få den av utskottet förordade lydelsen.

Utskottet vidhåller sin bedömning att 16 kap. 10 a § brottsbalken, med bifall till motionerna K18 yrkande 7, K20, K21 yrkande 2 och K22 yrkande 4 samt med anledning av motion K19 yrkande 4, bör få den av utskottet vid den tidigare behandlingen förordade lydelsen. (Se utskottets förslag, bilaga 2.) Utskottet tillstyrker i övrigt regeringens förslag till lag om ändring i brottsbalken.

Övrig följdlagstiftning

Riksdagen beslutade den 3 juni 1998 om lag om ändring i sekretesslagen (SFS 1998:624), varigenom bl.a. 9 kap. 17 § fick ny lydelse. Lagen kommer att träda i kraft den dag regeringen bestämmer. Enligt vad utskottet inhämtat från Justitiedepartementet fick emellertid paragrafens första stycke en felaktig lydelse. Sekretessen skall gälla "om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider skada eller men". Orden "skada eller" bör därför enligt utskottet läggas till stycket.

Utskottet föreslår att riksdagen antar *dels* den i propositionen föreslagna lagen om ändring i sekretesslagen (1980:100), *dels* det av utskottet i bilaga 2 framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1998:624) om ändring i sekretesslagen.

Med anledning av att riksdagen den 8 juni 1998 beslutat om lag om ändring i lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen (SFS 1998:509), vilken trädde i kraft den 1 juli 1998, tillstyrker utskottet den i propositionen föreslagna ändringen i lagen med den ändringen att lagens 3 och 7 §§ får den lydelse som framgår av bilaga 2.

I övrigt tillstyrker utskottet de i propositionen framlagda förslagen till lag om ändring i lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden, lag om ändring i lagen (1993:1392)

om pliktexemplar av dokument, lag om ändring i lagen (1994:1478) om förverkande av barnpornografi samt lag om förbud mot införsel och utförsel av barnpornografi.

1998/99:KU4

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *regeringsformen, tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen*

att riksdagen slutligt antar de i bilaga 1 intagna förslagen till lag om ändring i *regeringsformen*, lag om ändring i *tryckfrihetsförordningen* och lag om ändring i *yttrandefrihetsgrundlagen*,

res. I (m)

2. beträffande *brottsbalken*

att riksdagen med bifall till motionerna 1997/98:K18 yrkande 7, 1997/98:K20, 1997/98:K21 yrkande 2, 1997/98:K22 yrkande 4 samt med anledning av motion 1997/98:K19 yrkande 4 antar det i propositionen framlagda och i bilaga 1 intagna förslaget till lag om ändring i *brottsbalken* dock med den ändringen att 16 kap. 10 a § får den lydelse som i bilaga 2 betecknas *Utskottets förslag*,

3. beträffande *sekretesslagen*

att riksdagen antar *dels* det i propositionen framlagda och i bilaga 1 intagna förslaget till lag om ändring i *sekretesslagen* (1980:100), *dels* det i bilaga 2 av utskottet framlagda förslaget till lag om ändring i *lagen* (1998:624) om ändring i *sekretesslagen* (1980:100),

4. beträffande *lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen*

att riksdagen antar det i propositionen framlagda och i bilaga 1 intagna förslaget till lag om ändring i *lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen* dock med den ändringen att 3 och 7 §§ får lydelse enligt det i bilaga 2 av utskottet framlagda förslaget till lag om ändring i *lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen*,

5. beträffande *övriga lagförslag*

att riksdagen antar i propositionen framlagda förslag till lag om ändring i *lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden*, lag om ändring i *lagen (1993:1392) om pliktexemplar av dokument*, lag om ändring i *lagen (1994:1478) om förverkande av barnpornografi samt lag om förbud mot införsel och utförsel av barnpornografi*.

På konstitutionsutskottets vägnar

Göran Magnusson

I beslutet har deltagit: Göran Magnusson (s), Barbro Hietala Nordlund (s), Ingvar Svensson (kd), Jerry Martinger (m), Mats Berglind (s), Inger René (m), Kerstin Kristiansson (s), Tommy Waidelich (s), Mats Einarsson (v), Björn von der Esch (kd), Nils Fredrik Aurelius (m), Per Lager (mp), Åsa Torstensson (c), Helena Bargholtz (fp), Per-Samuel Nisser (m), Peter Pedersen (v) och Pär-Axel Sahlberg (s).

Reservation

Regeringsformen, tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen(mom. 1)

Jerry Martinger (m), Inger René (m), Nils Fredrik Aurelius (m) och Per-Samuel Nisser (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 4 börjar med "Genom detta" och slutar med "antar förslagen" bort ha följande lydelse:

Det råder i dag politisk enighet om att innehav av barnpornografi skall kriminaliseras. Sakfrågan har i stället gällt vilken lagteknisk modell som skall väljas för att genomföra kriminaliseringen.

Vid valet av lagstiftningsmodell har regeringen valt att låta viktiga tryckfrihetsrättsliga principer vika med hänvisning till regeringens kriminalpolitiska överväganden. För att kunna uppnå det angelägna syftet – att skydda barnen på bästa sätt – anser dock utskottet att lagstiftningen om barnpornografi, liksom all annan lagstiftning, måste utgå från ett korrekt faktaunderlag. Utskottet vill i denna del erinra om Barnpornografiutredningens kartläggning av barnpornografins omfattning. Kartläggningen visade bl.a. att de uppgifter som hade cirkulerat i den allmänna debatten om att det fanns tusentals barnpornografiska filmer som skildrade tusentals sexuella övergrepp på barn i grunden var felaktiga. Utredningen gick igenom alla barnpornografiska videoinspelningar som beslagtogs i Sverige sedan 1980. På de ca 1 000 kassetterna fann man filmade övergrepp i totalt 42 fall (situationer) under en tidsperiod på 17 år. Den övervägande delen av produktionen saknade svensk anknytning. Utredningen konstaterade vidare att uppgifterna om att tio svenska barn skulle ha funnits med på beslagtagna filmer inte var korrekta. De filmer som uppgifterna härrörde från hade cirkulerat i olika ihopklippta versioner i vilka fyra svenska barn var inblandade. I princip alla gämnings-

män, varav två svenskar, var identifierade och dömda. Svenskarna dömdes för sexualbrott varför något särskilt åtal för barnpornografibrott inte väcktes. I flertalet fall var det fråga om filmer som utgjorde bevis i mål om sexualbrott, dvs. gärningsmannen hade själv filmat sina sexuella övergrepp mot barn utan avsikt att kopiera/sprida materialet. Det barnpornografiska inslaget hade i straffrättslig mening ingen självständig betydelse eftersom det innefattades av sexualbrottet. Filmerna hade utan hinder av grundlagen tagits ifrån gärningsmannen enligt brottsbalkens förverkanderegler. Vidare fann utredningen att ingen tryckt barnpornografi hade tillverkats i Sverige sedan 1980 då barnpornografi kriminaliserades. Den övervägande delen av den barnpornografi som förekommer är skildringar som spreds under 1970-talet när barnpornografi inte var straffbar att vare sig trycka eller sprida i vårt land. Enligt utskottet är de fall av barnpornografi som trots allt förekommer likväl djupt kränkande för det utsatta barnet och måste därför förhindras med alla de medel som en effektiv lagstiftning kan ge.

Utskottet vill i sammanhanget också framhålla att tidigare erfarenheter har visat att mediernas rapportering om t.ex. allvarliga brott har haft stor betydelse för myndigheternas förutsättningar att komma till rätta med brottslighet. Bland annat har senare års massmediefokusering och informationsinsatser mot kvinnomisshandel väsentligt bidragit till att misshandlade kvinnor i ökad utsträckning numera vågar polisanmäla mannen. Vidare har straffen för dessa brott skärpts och män kan nu få adekvat vård under tiden de avtjänar fängelsestraff.

En av rättsstatens viktigaste uppgifter är enligt utskottet att skydda medborgarna mot våld, intrång och andra övergrepp från såväl enskilda som det allmänna. För att statsmakterna skall kunna garantera bl.a. barns behov av skydd mot sexuella övergrepp krävs att såväl polisen som det övriga rättsväsendet har tillräckliga resurser att avsätta till förebyggande åtgärder och till bekämpning av sexualbrott, barnpornografibrott och andra övergrepp riktade mot barn.

Enligt utskottet ligger det i barnens och hela samhällets intresse att såväl opinionsbildning som nyhetsförmedling och rättsväsendet aktivt kan bidra i arbetet med att öka barnens trygghet. Mot denna bakgrund anser utskottet att regeringen i propositionen på ett felaktigt sätt ställt grundläggande tryckfrihetsrättsliga principer mot barnets behov av skydd. Till skillnad från regeringen anser utskottet att barnets skyddsbehov bäst tillgodoses utan att dessa principer sätts åt sidan.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. *beträffande regeringsformen, tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen*

att riksdagen förkastar de i bilaga 1 intagna förslagen till lag om ändring i regeringsformen, lag om ändring i tryckfrihetsförordningen och lag om ändring i yttrandefrihetsgrundlagen,

1. Insatser mot barnpornografi

Helena Bargholtz (fp) anför:

Utskottet tillstyrker regeringens förslag att barnpornografibrottet flyttas ut från grundlagarna. Enligt min mening bör emellertid en ny utredning tillsättas för att gå igenom frågan på nytt för att om möjligt hitta en lösning som ger starkast möjliga skydd mot spridning av barnpornografi samtidigt som det minimerar de s.k. smitteeffekterna.

2. Barnpornografibrott

Ingvar Svensson (kd) och Björn von der Esch (kd) anför:

Kristdemokraterna har under lång tid och med kontinuitet arbetat för den huvudlinje som nu antagits som vilande av riksdagen angående barnpornografibrott.

Under föregående mandatperiod hade Kristdemokraterna inte ordinarie utskottsplats i konstitutionsutskottet och kunde därmed inte där påverka lagstiftningens utformning vad gäller barnpornografi. Utskottet blev enigt om att skriva in ett försvarlighetsrekvisit i brottsbalken. Försvarligheten borde dock ha angivits i tryckfrihetsförordningen (TF) och yttrandefrihetsgrundlagen (YGL). Om försvarligheten enbart skrivs in i brottsbalken kan det leda till problem för de instanser som av naturliga skäl inte har en djupare kompetens på tryck- och yttrandefrihetens område. Man kan konstatera att i övervägande antalet fall där det kan bli aktuellt att åberopa försvarlighet så föreligger en publiceringsavsikt i någon form. Det vore därför märkligt om den typen av publiceringsavsikter inte skulle hanteras på samma sätt som t.ex. misstänkta tryckfrihets- och yttrandefrihetsbrott. Hade försvarligheten blivit inskriven i TF och YGL skulle det betyda att JK vore formellt ansvarig som bedömare om väckande av åtal.

Vi beklagar att försvarlighetsrekvisitet inte togs in i TF och YGL.

1. Förslag till lag om ändring i regeringsformen

6. Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden

1998/99:KU4
Bilaga 1

9. Förslag till lag om ändring i lagen (1996:701) om
Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett
annat land inom Europeiska unionen

1998/99:KU4
Bilaga 1

1. Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs att 16 kap. 10 a § brottsbalken skall ha följande lydelse.

Regeringens förslag

Utskottets förslag

16 kap.
10 a §¹

Den som

1. skildrar barn i pornografisk bild,
2. sprider, överlåter, upplåter, förevisar eller på annat sätt gör en sådan bild av barn tillgänglig för någon annan,
3. förvärvar eller bjuder ut en sådan bild av barn,
4. förmedlar kontakter mellan köpare och säljare av sådana bilder av barn eller vidtar någon annan liknande åtgärd som syftar till att främja handel med sådana bilder, eller
5. innehar en sådan bild av barn döms för **b a r n p o r n o g r a f i b r o t t** till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader.

Med barn avses en person vars pubertetsutveckling inte är fullbordad eller som, när det framgår av bilden och omständigheterna kring den, är under 18 år.

Den som i yrkesmässig verksamhet eller annars i förvärvssyfte av oakt-samhet sprider en sådan bild som avses i första stycket, döms som sägs där.

Är brott som avses i första stycket att anse som grovt skall dömas för **g r o v t b a r n p o r n o g r a f i b r o t t** till fängelse lägst sex månader och högst fyra år. Vid bedömning av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om det har begåtts yrkesmässigt eller i vinstsyfte, utgjort ett led i brottslig verksamhet som utövats systematiskt eller i större omfattning, avsett en särskilt stor mängd bilder eller avsett bilder där barn utsätts för särskilt hänsynslös behandling.

Förbuden mot skildring och innehav gäller inte den som tecknar, målar eller på något annat liknande hantverksmässigt sätt framställer en sådan bild som avses i första stycket, om bilden inte är avsedd att spridas, överlåtas, upplåtas, förevisas eller på annat sätt göras tillgänglig för andra. Även i andra fall skall en gärning inte utgöra brott, om *särskilda omständigheter gör att gärningen måste anses uppenbart befogad.*

Förbuden mot skildring och innehav gäller inte den som tecknar, målar eller på något annat liknande hantverksmässigt sätt framställer en sådan bild som avses i första stycket, om bilden inte är avsedd att spridas, överlåtas, upplåtas, förevisas eller på annat sätt göras tillgänglig för andra. Även i andra fall skall en gärning inte utgöra brott, om *gärningen med hänsyn till omständigheterna är försvarlig.*

¹ Senaste lydelse 1993:207

Härigenom föreskrivs att 9 kap. 17 § sekretesslagen (1980:100) i paragrafens lydelse enligt lagen (1998:624) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.
17 §

Sekretess gäller för uppgift om enskilds personliga och ekonomiska förhållanden, om inte annat följer av 18 §

1. i utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål,
2. i angelägenhet, som avser användning av tvångsmedel i sådant mål eller i annan verksamhet för att förebygga brott,
3. i angelägenhet som avser registerkontroll och särskild personutredning enligt säkerhetsskyddslagen (1996:627),
4. i åklagarmyndighets, polismyndighets, skattemyndighets, Statens kriminaltekniska laboratoriums, tullmyndighets eller kustbevakningens verksamhet i övrigt för att förebygga, uppdaga, utreda eller beivra brott,
5. i register som förs av Rikspolisstyrelsen enligt polisdatalagen (1998:622) eller som annars behandlas där med stöd av samma lag,
6. i register som förs enligt lagen (1998:621) om misstankeregister,

7. i Statens biografbyrås verksamhet att biträda Justitiekanslern, allmän åklagare eller polismyndighet i brottmål,

om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider men.

om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider *skada eller* men.

Sekretess gäller i verksamhet, som avses i första stycket, för anmälan eller utsaga från enskild, om det kan antas att fara uppkommer för att någon utsätts för våld eller annat allvarligt men om uppgiften röjs.

Utan hinder av sekretessen får uppgift lämnas till enskild enligt vad som föreskrivs i den särskilda lagstiftningen om unga lagöverträdare och i säkerhetsskyddslagen (1996:627) samt i förordning som har stöd i denna lag. Utan hinder av sekretessen får uppgift vidare lämnas ut enligt vad som föreskrivs i lagen (1998:621) om misstankeregister och polisdatalagen (1998:622) samt i förordningar som har stöd i dessa lagar.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

3. Lag om ändring i lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen

1998/99:KU4
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 3 och 7 §§ lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §¹

Lagen är tillämplig endast beträffande följande varor:

1. krigsmateriel som avses i lagen (1992:1300) om krigsmateriel, och produkter som avses i lagen (1998:397) om strategiska produkter,

2. varor som skall beskattas enligt lagen (1994:1565) om beskattning av privatinförsel av alkoholdrycker och tobaksvaror från land som är medlem i Europeiska unionen,

3. narkotika som avses i narkotikastrafflagen (1968:64),

4. vapen och ammunition som avses i vapenlagen (1996:67),

5. injektionssprutor och kanyler,

6. dopningsmedel som avses i lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel,

7. springstiletter, springknivar, knogjärn, kaststjärnor, riv- eller nithandskar, batonger, karatepinnar, blydaggar, spikklubbor och liknande,

8. kulturföremål som avses i 5 kap. 4–6 §§ lagen (1988:950) om kulturminnen m.m.,

9. hundar och katter för annat ändamål än handel,

10. spritdrycker, vin och starköl enligt alkohollagen (1994:1738), teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat enligt lagen (1961:181) om försäljning av teknisk sprit m.m. samt tobaksvaror vid kontroll av åldersgränsen i 13 § tobakslagen (1993:581),

11. nötkreatur, svin, får, getter, fjäderfän, fisk och reptiler,

12. andra djur än sådana som anges ovan och produkter av djur, om det finns särskild anledning att misstänka att smittsam sjukdom förekommer, att djuret eller djurprodukten på annat sätt utgör en allvarlig hälsorisk för människor eller djur, att medföljande dokument är ofullständiga eller felaktiga, att erforderliga dokument saknas eller att de villkor som i övrigt gäller för införseln inte är uppfyllda.

12. andra djur än sådana som anges ovan och produkter av djur, om det finns särskild anledning att misstänka att smittsam sjukdom förekommer, att djuret eller djurprodukten på annat sätt utgör en allvarlig hälsorisk för människor eller djur, att medföljande dokument är ofullständiga eller felaktiga, att erforderliga dokument saknas eller att de villkor som i övrigt gäller för införseln inte är uppfyllda,

13. barnpornografi enligt lagen (1998:000) om förbud mot införsel och utförsel av barnpornografi.

¹ Senaste lydelse 1998:509

7 §²

För kontroll av att anmälnings-skyldigheten enligt denna lag, eller att deklarationsskyldigheten enligt lagen (1994:1565) om beskattning av privatinförsel av alkoholdrycker och tobaksvaror från land som är medlem i Europeiska unionen, fullgjorts riktigt och fullständigt, samt för kontroll av att gällande villkor för in- eller utförsel av sådana varor som anges i 3 § 1 och 3–12 uppfyllts, får en tulltjänsteman undersöka

För kontroll av att anmälnings-skyldigheten enligt denna lag, eller att deklarationsskyldigheten enligt lagen (1994:1565) om beskattning av privatinförsel av alkoholdrycker och tobaksvaror från land som är medlem i Europeiska unionen, fullgjorts riktigt och fullständigt, samt för kontroll av att gällande villkor för in- eller utförsel av sådana varor som anges i 3 § 1 och 3–13 uppfyllts, får en tulltjänsteman undersöka

1. transportmedel, containrar, lådor och andra utrymmen där varor kan förvaras vid införsel från eller utförsel till ett annat EU-land,

2. handresgods, såsom resväskor och portföljer, samt handväskor och liknande som medförs av en resande vid inresa från eller utresa till ett annat EU-land, eller av den som kan anmanas att stanna enligt 5 § första stycket 2.

Ytterligare bestämmelser om befogenheter bl.a. avseende kroppsvisitation och kroppsbesiktning finns i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling.

² Senaste lydelse 1998:509

Sammanfattning.....	1
Förslag till följdlagstiftning	1
Propositionen	1
Motionerna.....	2
Utskottet	3
De vilande grundlagsförslagen.....	3
Lag om ändring i brottsbalken.....	4
Propositionen.....	4
Motionerna	4
Hemställan	7
Reservation	8
Regeringsformen, tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen(mom. 1).....	8
Särskilda yttranden	10
1. Insatser mot barnpornografi	10
2. Barnpornografibrott	10
Bilaga 1 Propositionens lagförslag	11
1. Förslag till lag om ändring i regeringsformen.....	11
2. Förslag till lag om ändring i tryckfrihetsförordningen	13
3. Förslag till lag om ändring i yttrandefrihetsgrundlagen	21
4. Förslag till lag om ändring i brottsbalken	38
5. Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)	42
6. Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden	45
7. Förslag till lag om ändring i lagen (1993:1392) om pliktexemplar av dokument.....	51
8. Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1478) om förverkande av barnpornografi.....	52
9. Förslag till lag om ändring i lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen.....	53
10. Förslag till lag om förbud mot införsel och utförsel av barnpornografi.....	55
Bilaga 2 Av utskottet framlagda lagförslag	56
1. Förslag till lag om ändring i brottsbalken	56
2. Förslag till lag om ändring i lagen (1998:624) om ändring i sekretesslagen (1980:100).....	57
3. Lag om ändring i lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen.....	58